

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ - ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

1. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ :

A. ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ: σε πτώση αιτιατική (εξωτερικό ή σύστοιχο)

ή

σε πτώση γενική (σπανιότερα. Μπορεί να αντικατασταθεί από εμπρόθετο αντικείμενο με τις προθέσεις

με, σε, από + αιτιατική)

α. Ο Γιώργος χαιδεύει **το σκύλο**. (σε αιτιατική – εξωτερικό αντικείμενο)

β. Παίζει καλό **παιχνίδι**. (σε αιτιατική – σύστοιχο αντικείμενο)

γ. Ο Μιχάλης μοιάζει **του πατέρα** του. (σε γενική)

δ. **Μου** ξέφυγε ένα λάθος. (σε γενική)

ε. Μίλησα **στον πατέρα** σου. (εμπρόθετο αντικείμενο – μπορεί να αντικατασταθεί από αντικείμενο σε γενική. **Του** μίλησα.)

B. ΔΙΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ:

1. Αντικείμενα σε αιτιατική και γενική: **Άμεσο** αυτό που είναι σε αιτιατική και **έμμεσο** αυτό που είναι σε γενική.

ή

2. Αντικείμενα σε δυο αιτιατικές: **Άμεσο** είναι η αιτιατική που δηλώνει το πρόσωπο ή το προσωποποιημένο πράγμα ή το έμψυχο και η άλλη είναι το **έμμεσο**. Αν συμβεί και οι δυο αιτιατικές να δηλώνουν πράγματα, τότε έμμεσο είναι εκείνο που μπορεί να αντικατασταθεί από εμπρόθετο αντικείμενο. (Τον κήπο θα τον σπείρουμε λαχανικά: Θα σπείρουμε τον κήπο με λαχανικά. λαχανικά: έμμεσο)

ή

3. **ΠΡΟΣΟΧΗ:** Σε κάποιες περιπτώσεις (δυο αιτιατικών) η μια αιτιατική είναι αντικείμενο και η άλλη **ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ:**

Κάποια ρήματα (αποκαλώ, διορίζω, έχω, θέλω, θεωρώ, εκλέγω, παρουσιάζω, κλπ) φαίνονται να συντάσσονται με δυο αιτιατικές, ενώ στην πραγματικότητα συντάσσονται με μια και η άλλη δεν είναι αντικείμενο, αλλά χρησιμεύει (μόνη της ή με τα μόρια για, σαν, ως) σαν κατηγορούμενο στο αντικείμενο. Αυτό το διαπιστώνουμε καλύτερα, αν μετατρέψουμε το ενεργητικό ρήμα σε παθητικό (που στην περίπτωση αυτή είναι και συνδυετικό), οπότε το άμεσο αντικείμενο γίνεται υποκείμενο, ενώ η άλλη αιτιατική γίνεται κατηγορούμενο.

α. Θα ορίσουμε εσένα **επιμελητή**. (παθητική σύνταξη: Εσύ θα οριστείς επιμελητής)

β. Έχουν εκλέξει το Γιώργο **πρόεδρο**. (παθητική σύνταξη: Ο Κώστας έχει εκλεγεί πρόεδρος)

γ. Θεωρεί το γείτονα **συμφεροντολόγο**. (παθητική σύνταξη: Ο γείτονας θεωρείται συμφεροντολόγος)

δ. Παρουσίασαν το Στέφανο **ως ηθοποιό**. (παθητική σύνταξη: Ο Στέφανος παρουσιάστηκε ως ηθοποιός)

• Ως αντικείμενο μονόπτωτου ή δίπτωτου ρήματος μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ολόκληρη δευτερεύουσα πρόταση.

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ:

Η γενική ονόματος ή συνήθως προσωπικής αντωνυμίας που συνάπτεται σε απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις (φαίνεται, χρειάζεται, πρέπει, είναι εύκολο, είναι αδύνατο, είναι γραφτό κλπ) ή και με αμετάβατα ή μεταβατικά ρήματα που όμως δεν μπορεί να είναι αντικείμενό τους, φανερώνει το πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται η έννοια του ρήματος και ονομάζεται γενική προσωπική.

α. **Μου** είναι αδύνατο να το κάνω αυτό.

β. Να **μου** φιλήσεις τα παιδιά.

γ. Να **μου** ταΐσεις το σκυλάκι

δ. Αυτό το φόρεμα **της** είναι στενό.

ε. **Μου** χαιδεύει το κεφάλι.

2. ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ : το όνομα που με τη μεσολάβηση του ρήματος είμαι ή άλλων συγγενικών φανερώνει ποια ποιότητα ή ιδιότητα αποδίδεται στο υποκείμενο. Το ρήμα που μεσολαβεί μεταξύ του υποκειμένου και του κατηγορουμένου λέγεται συνδετικό, γιατί συνδέει το κατηγορούμενο με το υποκείμενο.

Τα κυρίως **συνδετικά ρήματα** είναι τα **είμαι και γίνομαι**, αλλά χρησιμοποιούνται ως συνδετικά και άλλα με συγγενική σημασία: **απομένω, βρίσκομαι, γεννιέμαι, ζω, μένω, πεθαίνω, στέκομαι, υπηρετώ, φυτρώνω, αποδεικνύομαι, δείχνομαι, θεωρούμαι, λέγομαι, λογαριάζομαι, μοιάζω, νομίζομαι, φαίνομαι, ονομάζομαι, αναγνωρίζομαι, ανακηρύσσομαι, εκλέγομαι, κληρώνομαι, παρουσιάζομαι**, κ. α. ο.

- Το ρήμα είμαι και τα άλλα με συγγενική σημασία δεν είναι πάντοτε συνδετικά. Χρησιμοποιούνται και ως κατηγορηματικά. π. χ: Ο Πέτρος είναι τώρα στο Παρίσι. Ο ήλιος φάνηκε. Το ρολόι είναι πάνω στο τραπέζι.
- Ως κατηγορούμενα εκτός από τα ονόματα (επίθετα και ουσιαστικά) χρησιμοποιούνται (με άρθρο ή χωρίς) και άλλες λέξεις ή ομάδες λέξεων (μετοχές, αντωνυμίες, εμπρόθετοι προσδιορισμοί, ολόκληρες προτάσεις):
 - α. Η συνομιλία ήταν **ευχάριστη**. (επίθετο)
 - β. Ο Παύλος έγινε **γεωπόνος**. (ουσιαστικό)
 - γ. Αυτό γίνεται **ο,τιδήποτε**. (αντωνυμία)
 - δ. Η σκάλα είναι **από μάρμαρο**. (εμπρόθετος προσδιορισμός)
 - ε. Ο Γιώργος είναι **να τον λυπάσαι**. (δευτερεύουσα πρόταση)
 - στ. Ο Γιάννης είναι πολύ **μορφωμένος**. (μετοχή)
 - ζ. Εσύ είσαι ο **τέταρτος**. (αριθμητικό)
- Μερικές φορές το κατηγορούμενο εκφέρεται με τα μόρια για, σαν, ως μπροστά του.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Όταν το κατηγορούμενο είναι ουσιαστικό, μπορεί να εκφέρεται σε πτώση γενική η οποία ονομάζεται **γενική κατηγορηματική** και φανερώνει την κτήση, την ιδιότητα, την αξία, το μέτρο κ.λπ.

- α. Το βιβλίο είναι **του Πέτρου**. (γενική κατηγορηματική κτητική)
- β. Τα φαγητά είναι **της ώρας**. (γενική κατηγορηματική της ιδιότητας)
- γ. Το φόρεμα αυτό είναι **των είκοσι ευρώ**. (γενική κατηγορηματική της αξίας)

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ:

Με κάποια ρήματα που δηλώνουν κίνηση συντάσσεται μια μορφή κατηγορουμένου, που εκφράζει μια επιρρηματική σχέση, αναφέρεται στο υποκείμενο και ονομάζεται **επιρρηματικό**. Είναι συνήθως επίθετο, εκτός από τις περιπτώσεις που φανερώνει παρομοίωση και είναι ουσιαστικό.

- α. Περπατά **καμαρωτός**. (= καμαρωτά)
- β. Ο Πέτρος τους δεχόταν **καθιστός**.
- γ. Τα δάκρυά της έτρεχαν **βροχή**.

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ:

Με κάποια ρήματα που δηλώνουν σκοπό ή εξέλιξη συντάσσεται μια μορφή κατηγορουμένου, που εκφράζει ότι το υποκείμενο λαμβάνει πρόωρα την ιδιότητα ή την ποιότητα που δηλώνει το κατηγορούμενο και ονομάζεται **προληπτικό**.

- α. Ο Γιάννης σπουδάζει **χημικός**. (= για να γίνει χημικός)
- β. Το σπίτι χτίζεται **ψηλό**. (= με την προοπτική να γίνει ψηλό)